

Bokanmälningar

Jan Södersten och Tomas Lindberg:

Skatt på bolagskapital

Gör följande tankeexperiment: Du driver ett företag som har tillgång till investeringsprojekt som ger x procents real avkastning. En eventuell investering kan finansieras antingen med lån eller av ägarna genom nedplöjning av outdelade vinster eller genom en nyemission. Antag att Du låter hela avkastningen tillfalla finansören, dvs Du betalar den maximala ränta eller utdelning som är förenlig med att företagets egna kapital är oförändrat. Hur stor är då skillnaden mellan de x procent som investeringen avkastar och de y procent som finansören får i sin hand efter skatt? Det är denna marginella skattebelastning — närmare bestämt definierad som $(x-y)/x$ — som studeras av Jan Södersten och Tomas Lindberg i den lilla boken *Skatt på bolagskapital* (IUI 1983, 107 sid). Här presenteras resultatet av ett internationellt projekt där samma fråga ställts om skattesystemen i Storbritannien, USA och Västtyskland. Boken består av dels en kortare sammanfattning (på svenska) av metoder och de viktigaste resultaten dels Södersten och Lindbergs kapitel om Sverige (på engelska) till den slutrapport för projektet som ska publiceras nästa år.¹

Det är välkommet att dessa resultat nu så snabbt presenteras för en svensk läsekrets.² Den metodik som de bygger på borde nämligen kunna bidra till en

mycket mer ordnad diskussion om det svenska skattesystemets verkningar på sparande och investeringar. Den marginella skattebelastningen anger skillnaden mellan den ersättning spararen får och den avkastning som investeringen ger. Vad gäller arbetsutbudet kommer denna skillnad mellan privat och samhällsekonomisk avkastning i stort sett direkt till uttryck genom marginalskatterna (tillsammans med arbetsgivaravgifter, varuskatter m m). Kapitalbeskattningsens effekter är mer komplicerade genom att man här måste ta hänsyn till detaljer i företagsbeskattningsregler, Annell-avdrag m m.

I det internationella projektet har man för varje land kalkylerat skattebelastningen för tre olika finansieringskällor, tre ägarkategorier (hushåll, skattebefriade institutioner och försäkringsbolag), tre näringsgrenar (tillverkningsindustri, övrig industri och han-

¹ *The Taxation of Income from Capital: A Comparative Study of the U.S., U.K., Sweden, and West Germany*: University of Chicago Press 1984.

² Ekonomisk Debatts läsare har tidigare kunnat stifta bekantskap med de delvis likartade beräkningar som gjordes för kreditpolitiska utredningen, se Agell och Södersten (1982a och b) samt diskussionen mellan Hansson (1983) och Agell och Södersten (1983). Kalkylmetoden har också använts för att bygga under förslag om vissa skatteändringar av Södersten och Ysander (1983).

del) samt tre kapitaltyper (maskiner, byggnader och lager). Med alla tänkbara kombinationer blir detta 81 siffror, dvs en helt oöverskådlig mängd, särskilt som grundval för jämförelser mellan länder. Presentationen av materialet görs därför huvudsakligen med skattesatser baserade på faktiska genomsnitt för tre av dimensionerna, varigenom man renodlat skillnaderna i den fjärde. Den marginella skattesatsen för en maskininvestering, t ex, beräknas således under antagande att finansieringen, ägargrupperna och näringsgrenstillhörigheten är sammansatta på ett sätt som motsvarar genomsnittet i Sverige 1980. Intressantast här är kanske skillnaden i behandlingen av olika ägargrupper. Inte oväntat utmärker sig Sverige genom en skyhögt beskattning av hushållen: 105 procent. En skattesats på över 100 procent innebär att hushållen, reallt sett, får betala för att finansiera investeringen. Förklaringen till detta resultat är bl a den nominella beskattningen av ränteinkomster och aktieutdelningar. Siffran för hushållen, som IUI med säker känsla för det massmedialt gångbara körde fram i sitt pressmeddelande, letade sig också in på dagstidningarnas förstasidor. Vad som inte meddelades där var att skattebelastningen för skattebefriade institutioner är — 52 procent, dvs en subvention pga de förmånliga avskrivningsreglerna. Här intar Sverige tätpositionen åt andra hållet. Ett annat intressant resultat är att det svenska skattesystemet är i särklass mest inflationskänsligt. Den genomsnittliga skattebelastningen (räknad över alla fyra kategorierna) stiger från drygt 10 procent i en inflationsfri värld till 50 procent vid 15 procent inflation.

Vissa läsare kanske uppfattar siffror och tabeller som tecken på stor exaktighet. De bör i så fall varnas för att ta Södersten/Lindbergs siffror på alltför stort allvar. Det finns två typer av skäl till detta. Det ena är att de, naturligen, tvingas till rader av diskutabla antaganden. Låt mig bara nämna ett: kalkylerna bygger på att företagen betalar skatt under investeringens hela livstid. Detta

innebär att företaget kan dra full nytta av möjligheten till överavskrivningar m m. Den bakomliggande förutsättningen är här att företaget har tillräckligt stora intramarginella projekt så att det kan utnyttja att det marginella projektet går med skattemässigt underskott under en rad av år. Denna förutsättning är uppenbarligen inte uppfylld för många företag, särskilt inte för små och nystartade. Den faktiska skattebelastningen blir i så fall väsentligt högre för dessa.

En potentiellt mer allvarlig invändning gäller kalkylernas (bristande) anknytning till en någorlunda realistisk jämviktsmodell av kreditmarknaden. Kan de marginella skattesatser som beräknas användas som ingångsdata i en helt real jämviktsmodell för att beräkna allokeringseffekter av vårt skattesystem? Jag är tveksam till det av den anledningen att man här inte specificerat hur en *marginell* investering finansieras. Det finns ingen anledning a priori att vänta sig att de ägargrupper och finansieringskällor som är viktiga på marginalen ska överensstämma med dem som är det i genomsnitt. Men detta är just vad Södersten/Lindberg antar. Man skulle i stället önska sig en modell där företagen och de olika ägargrupperna antogs optimera sina skuld- och tillgångsstrukturer. En sådan modell skulle kunna förklara det som nu ter sig som anomalier, t ex att kvarhållna vinster spelar en sådan stor roll som finansieringskälla trots att lån är mycket förmånligare från skattesynpunkt eller att hushållen alls placerar i aktier när skattebelastningen skulle bli så mycket lägre om sparandet kanaliserades via försäkringsbolag. Dessa förhållanden kan förvisso förklaras inom standardmässiga portföljvalsmodeller (delvis hänger de också samman med institutionella restriktioner, t ex för hushållens försäkringssparande). Men det som kvarstår som en forskningsuppgift för framtiden är att i en sådan modell inkorporera en detaljerad beskrivning av skattesystemet så att man får en kalkylmodell av motsvarande slag som den Södersten/Lindberg här har arbetat med.

Sammanfattningsvis är detta en värdefull studie som representerar det bästa av IUI:s tradition: etablerad teori kombinerad med tålmodigt dataarbete. Även om den kanske reser fler frågor än den besvarar så har den i alla fall lyckats med att — med en av Erik Lundberg ofta använd formulering — lyfta vår förvirring till ett högre plan. Det är inte det sämsta.

Peter Englund
Handelshögskolan
i Stockholm

Referenser

- Agell, J. och J. Södersten [1982 a], "Skatteregler och realinvesteringar", i SOU 1982:53 *Kreditpolitiken, fakta, teorier och erfarenheter*.
— [1982 b], "Skatteregler och realinvesteringar", *Ekonomisk Debatt*, årg 10, nr 8.
— [1983], "Att mäta effektiv skattebelastning — svar till Ingemar Hansson", *Ekonomisk Debatt*, årg 11, nr 4.
- Hansson, I. [1983], "Skatter, realinvesteringar och verkligheten", *Ekonomisk Debatt*, årg 11, nr 4.
- Sodersten, J. och B-C Ysander [1983], *Bolagsskatt och investeringsvilja*, Industriens Utredningsinstitut.